



**Střední zdravotnická škola
a Vyšší odborná škola zdravotnická
Karlovarská 99, 323 00 Plzeň**

Školní program proti šikaně

Školní rok 2022/2023

Obsah

1	SITUACE NA SZŠ A VOŠZ PLZEŇ	1
1.1	Užší realizační tým	1
2	CO JE ŠIKANA	2
2.1	Co to je kyberšikana	2
2.1.1	Kybergrooming	3
2.1.2	Stalking	3
3	ODPOVĚDNOST ŠKOLY CHRÁNIT DĚTI PŘED ŠIKANOU	4
3.1	Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech	4
3.1.1	Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně	5
4	POPIS STADIÍ ŠIKANOVÁNÍ	6
4.1	První stadium: Zrod ostrakismu	6
4.2	Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace	7
4.3	Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra	7
4.4	Čtvrté stadium: Většina přijímá normy	7
4.5	Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana	7
5	MOŽNOSTI PŘEDCHÁZENÍ ŠIKANY ZAMĚSTNANCI ŠKOLY:	8
5.1	Přímé varovné signály šikanování	8
5.2	Nepřímé varovné signály šikanování	9
5.3	Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování	9

6	SPOLEČNÝ POSTUP ŘEŠENÍ PŘI VÝSKYTU ŠIKANY VE ŠKOLE	10
6.1	Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování	11
6.1.1	1. Situace, které zvládne škola sama	11
6.1.2	2. Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku	11
6.2	Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu	12
6.3	Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany	13
6.4	Šikana zaměřená na učitele	13
6.5	Řešení šikany	14
6.6	Nápravná opatření	14
7	KRIZOVÝ PLÁN SZŠ A VOŠZ PRO ŘEŠENÍ ŠIKANY	16
7.1	Spolupráce se specializovanými institucemi	17
7.1.1	PŘEHLED INSTITUCÍ POSKYTUJÍCÍCH METODICKOU POMOC A PORADENSTVÍ V OBLASTI ŠIKANY	17
8	PŘÍLOHA PRO RODIČE	19

1 Situace na SZŠ a VOŠZ Plzeň

V posledních letech se s projevy šikany na naší škole setkáváme v minimální míře a vždy se jedná pouze o první stadium agrese. S rozvojem technických prostředků ke komunikaci na dálku se rovněž v ojedinělých případech vyskytla kyberšikana, která byla rovněž zachycena v počátečním stádiu.

1.1 Užší realizační tým

Ředitelka školy: PhDr. Ivana Křížová

Zástupci ředitelky: PhDr. Radka Felzmannová, RNDr. Milan Štěpánek

Výchovné poradkyně: PaedDr. Ivana Košanová (SZŠ), Mgr. Ivana Černá (VOŠ)

Školní metodičky prevence: Mgr. Ivana Černá (VOŠ), Mgr. Martina Lísková (SZŠ)

Celý realizační tým je obeznámen s metodikou a organizací řešení situací šikany a jejími právními důsledky. V kompetenci školních metodiček prevence je rozhodnout, zda škola zvládne řešení konkrétní situace sama nebo zda bude třeba povolat odborníka.

SZŠ a VOŠZ Plzeň, Karlovarská 99, spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou pro Plzeň-město, konkrétně s oblastním metodikem prevence Mgr. Martinou Vlčkovou a s občanským sdružením Společně k bezpečí.

Rodičům předáváme informace prostřednictvím webových stránek školy, třídních učitelů na třídních schůzkách nebo školního poradenského pracoviště. Zákonní zástupci, žáci a studenti jsou seznámeni na začátku každého školního roku se Školním řádem, kde jsou zakomponovány body vyjadřující jasný odmítavý postoj školy vůči chování žáků a studentů, které má charakter šikanování. Pedagogičtí pracovníci SZŠ a VOŠZ Plzeň mají pevně stanovený přehled dohledů na chodbách školy před vyučováním a o přestávkách. Pedagogickému sboru je neustále k dispozici poradenská pomoc školního poradenského pracoviště, kterou mohou využívat v podobě konzultací nebo předání konkrétního problému k řešení.

2 Co je šikana

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Šikana – to je nemoc, nemoc toho, kdo šikanuje. Je to nemocné – tedy patologické chování. Většina projevů šikany naplňuje skutkovou podstatu trestných činů. Při posuzování toho, co je a co není šikana, musíme mít na zřeteli především to, jak uvedené projevy působí na toho, komu jsou určeny, tedy na oběť šikany. Důležitým znakem šikany je nepoměr sil mezi agresorem a obětí. U šikany je typickým znakem samoučelnost převahy agresora nad obětí. To odlišuje šikany od běžných „chlapeckých šarvátek“ mezi spolužáky. K tomu, abychom mohli hovořit o šikaně, musí existovat agresor, oběť a prostředí, ve kterém se šikana uskutečňuje. Šikanování je velice závažný, společensky nebezpečný jev, ohrožující oběť fyzicky, ale zejména psychicky. To jsou důvody, proč nesmíme šikany přehlížet nebo zlehčovat. Šikanování je nutno chápat jako poruchu vztahů. A to nejen mezi agresorem a obětí. Šikana se nikdy neděje ve „vzduchoprázdnu“. Šikana vzniká tam, kde existují ve skupině, ve třídě, nezdravé vztahy, kde je silná diferenciací na silné a slabé.

2.1 Co to je kyberšikana

Předpona kyber- značí prostředí, ve kterém se šikana odehrává, tedy kybernetický svět počítačů, internetu a mobilních telefonů. Stejně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť dlouhodobě napadána útočníkem nebo útočníky, přičemž závažnost jednotlivých útoků se stále stupňuje. Může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné

SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Rozlišujeme dva základní typy kyberšikany, a to přímé útoky a kyberšikanu v zastoupení. Zatímco v prvním případě je útok veden přímo útočníkem proti oběti (například zasílání zstrašujících e-mailů), pro druhý případ si útočník vybere nic netušícího zástupce, který vykoná „špinavou“ práci za něj. Těmito zástupci se mohou stát i administrátoři webových stránek, internetových diskuzí nebo sociálních sítí. Útočník je kontaktuje například se zprávou, že váš profil na Facebooku je falešný, fotky na něm kradené a osobní údaje nepravdivé. Pokud administrátor vyhodnotí útočnickovu stížnost jako oprávněnou, profil vám bez dalšího ověřování odstraní a vy už se k němu nedostanete.

2.1.1 Kybergrooming

Manipulativní chování dospělých osob v prostředí internetu, skrze které se snaží dostat na schůzku v reálném světě děti nebo mladé lidi. Útočník je vytrvalý, klidně měsíce buduje u vybraného dítěte důvěru v něj, leckdy se dítě i snaží uplácat – např. dobitím kreditu do mobilu, koupením vysněného dárku apod. Útočník se buď může vydávat za vrstevníka dítěte, někteří ale přiznají svůj věk a dělají dětem „staršího kamaráda“, který jim (na rozdíl od rodičů) rozumí. Na schůzkách pak dochází k sexuálnímu obtěžování dítěte, bohužel ale i ke znásilnění nebo zneužití k focení/natáčení pornografie.

2.1.2 Stalking

Pronásledování. Od 1. ledna 2010 je v ČR trestným činem. Pro pronásledování přes internet a mobily používáme termín kyberstalking. Jde o zasílání desítek obtěžujících SMS zpráv a e-

mailů denně, neustálé telefonování či prozvánění. Oběti jsou během těchto kontaktů slovně napadány a vydírány. Na stalkera podávejte trestní oznámení na jakékoli služebně Policie ČR nebo státnímu zastupitelství.

3 Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

3.1 Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;

- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona

č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže): vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

3.1.1 Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;

- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřzování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

4 Popis stadií šikanování

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem. (Kolář, 2011)

4.1 První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

4.2 Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

4.3 Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

4.4 Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

4.5 Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

5 Možnosti předcházení šikany zaměstnanci školy:

- vytváření pocitu bezpečí pro každého žáka
- rozvíjení mezilidských vztahů a úcty k životu druhého člověka
- respekt k individualitě každého jedince
- etické jednání
- jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince
- osobní příklad
- okamžité řešení všech zárodečných forem šikanování
- zajistit v souladu s pracovním řádem zvýšený a kvalitní dohled pedagogů v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet o přestávkách, před začátkem vyučování, po jeho skončení i během osobního volna
- aktivně zapojit do prevence šikanování i nepedagogické pracovníky

5.1 Přímé varovné signály šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;

- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, omlouvání učitelům apod.

5.2 Nepřímé varovné signály šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

5.3 Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;

- nechut' jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

6 Společný postup řešení při výskytu šikany ve škole

Pracovník, který odhalí šikany ve škole, informuje školního metodika prevence (v případě nepřítomnosti telefonicky – telefonní číslo poskytne sekretářka školy nebo zástupkyně ředitele).

Na podkladě informací provede školní metodik prevence odhad stadia a formy šikanování a společně se zástupkyní ředitele (ředitelem školy) rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany, např. šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

6.1 Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování

6.1.1 1. Situace, které zvládne škola sama

- a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

6.1.2 2. Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Pro školu jsou určeny následující dva scénáře. První je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské

podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

6.2 Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu

- Kontaktování školního metodika prevence, odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
- Rozhovor s informátory a oběťmi
- Nalezení vhodných svědků
- Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory)
- Ochrana oběti
- Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
- Realizace vhodné metody:
 - metoda usmíření
 - metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
- Třídní hodina:
 - efekt metody usmíření
 - oznámení potrestání agresorů
- Rozhovor s rodiči oběti
- Třídní schůzka
- Práce s celou třídou

6.3 Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany

A. První (alarmující) kroky pomoci

- Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
- Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
- Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
- Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
- Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se školním metodikem prevence, informace rodičům

C. Vyšetřování

- Rozhovor s obětí a informátory
- Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Léčba

- Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny
-

6.4 Šikana zaměřená na učitele

Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde

k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

Šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti.

6.5 Řešení šikany

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Sám pedagog má možnost jakýmkoliv způsobem kontaktovat školní poradenské pracoviště (ŠMP, VP) nebo přímo vedení školy, v případě potřeby je možno pedagogovi nabídnout odbornou pomoc ve specializovaném pracovišti.
- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

6.6 Nápravná opatření

Důležité je řešit situaci v zárodku a nepopírat existenci šikany již při prvních projevech. V případě, že se žák chová způsobem, který znemožňuje nebo narušuje vzdělávání ostatních žáků nebo nějakým způsobem ohrožuje další osoby, může škola přistoupit k opatření, které takovému chování zamezí. Do vyřešení takového problému je možné žáka dočasně vzdělávat pod zvláštním dohledem (např. pod vedením jiného pedagoga nebo na základě zadané samostatné práce pod dohledem jiného zaměstnance školy).

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněně vyloučení a vyloučení ze školy;
- snížení známky z chování;
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise. V případě závažných forem šikany ze strany žáka přichází v úvahu také jeho vyloučení ze školy podle § 31 školského zákona. Žáka lze vyloučit ze školy pouze v případě, že splnil povinnou školní docházku. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle § 85 správního řádu. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručením účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům. Je však nutné si uvědomit, že takové rozhodnutí je významným zásahem do práv na vzdělání dotčeného žáka a je k němu možné přistoupit jen, pokud je tento zásah ospravedlněn ochranou jiných základních práv, která mají v daném případě převážet.
- Proces vyloučení žáka pak bude spočívat v následujících krocích:
 - oznámení zahájení řízení o vyloučení žáka účastníkovi nebo zákonným zástupcům,
 - výzva k vyjádření se k podkladům rozhodnutí s určením lhůty k vyjádření (pokud jsou všechny podklady k rozhodnutí již k dispozici tak je možné tento úkon spojit s předešlým oznámením),
 - rozhodnutí ve věci vyloučení včetně rozhodnutí o odkladném účinku,
 - doručení rozhodnutí účastníkovi řízení nebo zákonným zástupcům.
- V naprosto výjimečných případech při selhání všech preventivních a kázeňských mechanismů a přetrvávajících nezvladatelných projevů agresivního chování žáka, který se pohybuje v prostředí školy, by bylo možné uvažovat a použití správního institutu „předběžného opatření“ podle § 61 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. V jednotlivém případě se však musí vyhodnotit, zda je situace natolik závažná, že není možné uplatnit jiná opatření, která do doby rozhodnutí o vyloučení znemožní agresivní projevy žáka.

- Rozhodnutí o předběžném opatření je vydáváno v rámci klasického správního řízení pouze s tím rozdílem, že u něj nemá podané odvolání odkladný účinek ze zákona (viz § 61 odst. 2 správního řádu). Postup v tomto řízení se tedy zásadně neliší od postupu uvedeného výše:
 - oznámení o zahájení řízení případně spojené s výzvou k vyjádření se k podkladům rozhodnutí zaslané účastníkovi řízení nebo zákonným zástupcům,
 - rozhodnutí o předběžném opatření,
 - doručení rozhodnutí účastníkovi řízení nebo zákonným zástupcům.
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou

Škola bude dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučí zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

7 Krizový plán SZŠ a VOŠZ pro řešení šikany

- informovat ŠMP, TU/VUSS a vedení školy a spolupracovat při dalším šetření
- zorientovat se v situaci, provést orientační šetření, vyslechnout oběť, informátora, agresora (ŠMP ve spolupráci s TU/VUSS, případně VP)
- zvážit, zda přivolat Policii ČR, OSPOD, případně izolovat oběť a agresora
- svolat výchovnou komisi (TU/VUSS, ŠMP, VP, vedení školy)
- oznámit skutečnost rodičům
- postupovat v souladu s Metodickým pokynem MŠMT

7.1 Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení škola spolupracuje s dalšími institucemi a orgány zejména:

- s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných žáků);
- s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- s orgány sociálně právní ochrany dětí
- s Policií ČR (dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitel školy oznámí tuto skutečnost)

7.1.1 Přehled institucí poskytujících metodickou pomoc a poradenství v oblasti šikany

- prevence@msmt.cz – je možné podávat podněty a dotazy
- PPP Plzeň Částkova 78, 377 468 124, 377 468 111, poradnamesto@pepor-plzen.cz
- DDÚ a SVP Plzeň, Karlovarská 67, 377 523 720, svpplzen@dduplzen.cz
- Certifikovaní poskytovatelé programů primární prevence: www.e-bezpeci.cz, www.cppt.cz, www.dosveta.cz, www.julesajim.cz, www.point14.cz, www.odyssea.cz, <http://proprev.webnode.cz>, www.spolecnekbezpeci.cz
- certifikace@nuv.cz
- Sdružení Linka bezpečí (116 111): www.linkabezpeci.cz
- Společenství proti šikaně: www.sikana.org
- Internet poradna: www.internetporadna.cz
- www.minimalizacesikany.cz (poradna, publikace, letáky ke stažení apod.)
- Veřejný ochránce práv - www.ochrance.cz

- www.e-nebezpeci.cz – pro učitele
- Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz
- Online poradna projektu E-Bezpečí - www.napisnam.cz
- Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu - www.Horka-linka.cz

8 Příloha pro rodiče

Informace pro rodiče a žáky k řešení projevů šikany a kyberšikany na SZŠ a VOŠZ Plzeň

Svým podpisem na prezenční listině, která je nedílnou součástí dokumentu, beru na vědomí tyto skutečnosti po celou dobu studia:

1) Zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka vůči zaměstnancům školy nebo vůči ostatním žákům nebo studentům se považují za zvláště závažné zaviněné porušení povinností stanovených školským zákonem. (§ 31 odst. 3 zákona 561/2004, školský zákon)

2) Dopustí-li se žák jednání podle odstavce 3 školského zákona (viz. výše), oznámí ředitelka školy tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dozvěděl. (§31, odst. 5, zákona č. 561/ 2004, školský zákon)

3) Projevy šikanování mezi žáky, tj. fyzické násilí, omezování osobní svobody, ponižování, zneužívání informačních technologií k znevažování důstojnosti apod., kterých by se dopouštěl kdokoli vůči komukoli (žáci i dospělí), jsou v prostorách školy a při všech školních akcích a aktivitách přísně zakázány a jsou považovány za vážný přestupek proti školnímu řádu.

4) Nepřípustná je jakákoliv forma kyberšikany – stalking (pronásledování), porušení tajemství dopravovaných zpráv, zveřejňování fotografií z telefonu oběti, pomluva, šíření pornografie, vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť, apod.

5) O konkrétním nápravném opatření rozhoduje ředitelka školy po projednání ve výchovné komisi a pedagogické radě. Výchovná opatření – napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížení známky z chování, podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy. (Metodický pokyn - č.j. MSMT- 21149/2016)

V Plzni 1. 9. 2022